

TIMRÅ KOMMUN

Funktionshinderspolitiskt program 2012-2016

– en tillgänglighetsstrategi

Utifrån FN- konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning

Funktionsnedsättning, det är en del i att vara människa...

[Antagen i KF den 27 februari 2012

Timrå kommun

kommunen med livskvalitet - det självklara valet

Uppdraget

Kommunstyrelsen har gett Kommunledningskontoret i uppdrag att utforma ett nytt funktionshinderspolitiskt program för åren 2012–2016 utifrån Handisams råd och riktlinjer.

Handisam samordnar arbetet inom det funktionshinderpolitiska området i Sverige. Det arbetar också för att genomförandet av den nationella politiken på området ska ske strategiskt och effektivt. Dess arbete styrs av de mål och strategier för funktionshinderspolitiken som Riksdagen lagt fast. Handisam är en stabsmyndighet som rapporterar direkt till Regeringen.

Syfte med programmet

- Att utifrån FN:s konvention om rättigheter för människor med funktionsnedsättning skapa en gemensam syn på tillgänglighet och tydliggöra det ansvar som vilar på samtliga kommunala verksamheter.
- Att integrera tillgänglighet som en naturlig del i det dagliga arbetet.
- Att bidra till att förverkliga Timrå kommuns vision om livskvalitet för alla.

Beredning

Förslag till Funktionshinderpolitiskt program har lämnats på remiss till samtliga nämnder, förvaltningar och kommunala bolag. Handikapp- och pensionärsrådet har tagit del av programmet och synpunkter från dessa har uppmärksammats. Programmet ska fastställas av kommunfullmäktige.

Tillgänglighetens innebörd

Förändringar i samhället reducerar funktionshinder, men kan även öka dem i vissa fall. Att öka tillgängligheten för personer med funktionsnedsättning är en grundläggande förutsättning för att nå målen om delaktighet, mångfald och jämlikhet.

Uttrycket ”tillgänglighet” innebär i detta program att lokaler såväl som information och en verksamhet som helhet är tillgänglig oavsett funktionsförmåga. Det betyder exempelvis ett bemötande utan diskriminering och att webbplatser och elektroniska tjänster är utformade så att personer med funktionsnedsättning kan ta del av dem. Det kan även innebära att tillgängliga lokaler anordnas vid möten/konferenser och att det finns kunskap om vad tillgänglighet är för personer med funktionsnedsättning.

Tillgänglighet är en fråga om demokrati. Jämställdhets- och mångfaldsperspektivet ger möjligheter för flickor och pojkar, kvinnor och män att delta på lika villkor. Ökat självbestämmande ger inflytande och delaktighet för människor med funktionsnedsättning.

Människor har olika förutsättningar och förmågor. Alla människors värde är lika, oberoende av förmåga. Förmågor kan ändras från en dag till en annan. Åtgärder som främjar för människor med funktionsnedsättning är till nytta för alla medborgare.

Några begrepp

Funktionsnedsättning: En funktionsnedsättning är en nedsättning av fysisk, psykisk eller intellektuell förmåga. Den kan uppstå till följd av sjukdom eller till följd av en medfödd eller förvärvad skada. Sådana sjukdomar, tillstånd eller skador kan vara av bestående eller övergående natur (Socialstyrelsen 2007).

Funktionshinder: Ett funktionshinder är en begränsning för en person i relation till omgivningen. Exempel på begränsningar är svårigheter att klara sig själv i det dagliga livet och bristande delaktighet i arbetslivet, i sociala relationer, i fritids- och kulturaktiviteter, i utbildning och i demokratiska processer. Det handlar framförallt om bristande tillgänglighet i omgivningen (Socialstyrelsen 2007).

Funktionshindersperspektivet är en strategi för att riva hinder och för att utforma samhället så att alla kan delta. Perspektivet innebär att, i all planering och i allt genomförande, utgå från att människor är olika och har olika förutsättningar, behov och önskemål. Strategin innebär att identifiera och åtgärda hinder för delaktighet samt att integrera perspektivet i verksamheten, vilket gör att inte nya hinder uppstår (Handisam).

Handikapp: Termen handikapp har helt utgått från Socialstyrelsens termbank (Termbanken innehåller begrepp och termer som Socialstyrelsen tillsammans med Sveriges Kommuner och Landsting och privata vårdgivare beslutat att rekommendera och det avråds från att använda termen som synonym för funktionshinder).

Andel befolkning med en funktionsnedsättning

- Nästan tio procent av hela befolkningen använder hjälpmedel för att kompensera en funktionsnedsättning (Hjälpmedelsinstitutet, 2010)
- Mellan fem och åtta procent av Sveriges totala befolkning beräknas ha dyslexi, det betyder specifika läs- och skrivsvårigheter. Fler har problem av lindrigare art. En undersökning av vuxna som gjordes 1996, (IALS-undersökningen) visade att 8 procent i Sverige hade låg läsförmåga. Fler pojkar/män än flickor/kvinnor har läs- och skrivsvårigheter (Svenska Dyslexiföreningen).
- Över en miljon svenskar, (ca 13,2 procent) har nedsatt hörsel. 60 procent av dem är under 65 år (Hörselskadades Riksförbund)
- Hur många som är synskadade är oklart. Omkring 100 000 finns inskrivna vid någon av landets syncentraler och har rätt att låna talböcker. 10 000 prenumererar på dagstidning på kassett. 25 000 personer har band- och/eller Daisyspelare¹ som bidragsberättigat hjälpmedel. Det är ett stort mörkertal om hur många som har problem med att läsa på grund av synnedsättningar men som inte är inskrivna på någon syncentral (Synskadades riksförbund).

---

¹ En Daisyspelare är en fristående cd-romspelare med funktioner för att läsa och navigera i Daisytalboken. Man kan förflytta sig mellan kapitel, underrubriker, sidor och sätta bokmärken i talboken. Bokmärken kan till exempel läggas vid favoritrecept, de bästa dikterna eller viktiga komihåg i en fackbok. Man kan också lyssna på vanliga cd-skivor i en Daisyspelare.

Den svenska funktionshinderspolitiken

Den svenska funktionshinderspolitiken bygger fortfarande på den nationella handlingsplanen, Från patient till medborgare, som var i kraft 2000 - 2010. Regeringen bedömer att en grund för det politiska arbetet skapats och att tillgängligheten för personer med funktionsnedsättning förbättrats inom flera samhällssektorer (Regeringens skrivelse 2009/10:166 Uppföljning av den nationella handlingsplanen för handikappolitiken och grunden för en strategi framåt).

Trots det återstår mycket arbete innan personer med funktionsnedsättning kan delta i samhällets alla delar på lika villkor. Regeringens strävan är att ytterligare stärka det perspektivet i det framtida arbetet. Regeringen avser också att öka kunskapen om mångfald inom ramen för funktionshinderspolitiken.

Regeringens nya mål för funktionshinderspolitiken är:

- En samhällsgemenskap med mångfald som grund.
- Att samhället utformas så att människor med funktionsnedsättning i alla åldrar blir fullt delaktiga i samhällslivet.
- Jämlikhet i levnadsvillkor för flickor och pojkar, kvinnor och män med funktionsnedsättning.

Regeringen anser att dessa tre arbetsområden är särskilt prioriterade;

- Att identifiera och undanröja hinder för full delaktighet i samhället för människor med funktionsnedsättning.
- Att förebygga och bekämpa diskriminering mot personer med funktionsnedsättning.
- Att ge barn, ungdomar och vuxna med funktionsnedsättning förutsättningar för självständighet och självbestämmande.

FN-konvention

Sverige har mycket aktivt medverkat i Förenta Nationernas (FN:s) arbete med att förhandla fram en konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Genomförandet av FN-konventionen för personer med funktionsnedsättning är en viktig del i det politiska arbetet. Konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning antogs av FN år 2006 och trädde i kraft i Sverige 2009. Sverige har därmed juridiskt förbundit sig att främja, skydda och säkerställa rättigheter för personer med funktionsnedsättning (se bilaga 1).

Timrå kommuns ansvar

Det funktionshinderpolitiska programmet är ett styrdokument för kommunens alla nämnder, förvaltningar och bolag. Arbete med tillgänglighet är en ständigt fortgående process som måste genomsyra en hel verksamhet. Det handlar om själva innehållet i verksamheten, om information, bemötande, kunskaper, lokaler, etc.

En tydlig ansvarsfördelning och etablerade rutiner blir avgörande för att lyckas i arbetet. Samtliga förvaltningar och bolag ansvarar för att nå uppsatta mål och genomföra relevanta åtgärder. Man får för den skull inte glömma bort att samarbete är en viktig del i ett lyckat resultat.

I Regeringsformen, Kommunallagen, Plan- och bygglagen, Enkelt avhjälpna hinder, Arbetsmiljölagen, upphandlingslagen, socialtjänstlagen och skollagen finns lagar och regler som berör tillgänglighet

Organisation för tillgänglighetsarbetet

Tillgänglighetsansvarig vid Kommunledningskontoret kommer att arbeta strategiskt med att driva arbetet, sprida information och integrera tillgänglighetsfrågorna ut mot förvaltningar/bolag och mot föreningar/företag. Vinster ligger sannolikt i att samarbeta med andra kommuner.

Kommunala handikapprådet, KHR, är ett samrådsorgan mellan kommunens förvaltningar och handikapporganisationerna och har en rådgivande funktion.

Nätverk med en tillgänglighetsgrupp ska starta år 2012 och bestå av tjänstemän från kommunens förvaltningar. Det bör även ingå representanter för AB Timråbo och köpmannaföreningen för att lättare nå ut med information, öka kunskaperna om detta program och om enkelt avhjälpna hinder (se bilaga 2 för information om enkelt avhjälpna hinder). Tillgänglighetsansvarig samordnar nätverket och arbetar fram årliga handlingsplaner tillsammans med berörda. Se bilaga 3 om åtaganden för gruppen.

För att få ett lyckat och långsiktigt resultat är det viktigt att Timrå kommuns Funktionshinderspolitiska program blir ett levande och aktivt dokument. Planer med tillgänglighetsförbättringar är inte definitiva utan utvecklas och förändras. Den årliga handlingsplanen ska revideras och utvärderas varje år. Både Handisam och Handikappförbundet påpekar vikten av samarbete över förvaltningsgränserna.

Uppföljning

En årlig redovisning av nuläge och genomförda insatser utifrån handlingsplanerna ska lämnas av respektive förvaltning och bolag till Kommunledningskontoret, senast under januari månad varje år, med början år 2013. Tillgänglighetsansvarig sammanställer till kommunstyrelsen och resultatet rapporteras i årsbokslutet.

Socialstyrelsen, skolverket och statens folkhälsoinstitut kommer under de närmaste åren att göra studier/uppföljningar av hur kommunerna arbetar med tillgängligheten, se bilaga4.

Inriktningsmål

Mål 1

Ökad fysisk tillgänglighet ska präglas av:

Timrå kommun ska utformas så att personer med funktionsnedsättning i ökad utsträckning ges förutsättningar att leva självständigt och göra egna val.

För att åtgärderna ska leda till full delaktighet ska arbetet framåt präglas av en förbättring i den fysiska tillgängligheten.

Aktivitet:

- En utgångspunkt för arbetet är att använda plan- och bygglagstiftningen (PBL) som verktyg.
- Kommunens publika lokaler och allmänna platser ska vara, så långt det är möjligt, fullt tillgängliga och användbara för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga vid utgången av 2016 utifrån Boverkets regler om enkelt avhjälpna hinder (Regler om kraven på enkelt avhjälpna hinder finns i 8 kap 2 § andra stycket och 12 § andra stycket PBL, plan- och bygglagen). Boverket har gett ut tillämpningsföreskrifter, BFS 2011:13 HIN 2.
- Utöka samarbetet med fastighetsägare/butiksägare/företagare
- Skapa rutiner för anmälan om enkelt avhjälpna hinder

Mål 2

IT och kommunikation ska präglas av:

Alla ska kunna kommunicera och hitta information utifrån sina förutsättningar.

Ny teknik är grunden för det framväxande informationssamhället som på ett genomgripande sätt förändrar våra vanor, arbetsvillkor och konsumtionsmönster.

Den offentliga sektorn använder i allt större utsträckning Internet för att kommunicera med medborgarna i stället för personliga möten. Med färre personliga möten ökar behovet av att medierade tjänster utformas så att alla kan ta del av dem. När ny teknik utformas så att den är användbar och tillgänglig också för personer med funktionsnedsättning öppnar det för ökad självständighet och aktivt deltagande i samhällslivet.

Kunskapen och beställarkompetensen kring tillgänglighet och användbarhet ska stärkas i anslutning till offentliga upphandlingar.

Aktivitet:

- Tillgängligheten till och användbarheten av kommunens webbplats ska öka.
- Riktlinjer för kommunens allmänna information utifrån tillgänglighetsaspekten ska tas fram. Detta ska gälla all skriftlig information som till exempel hemsidor, blanketter och broschyrer.
- Medvetandegöra tillgänglighetsaspekten vid muntlig information, till exempel vid möten med kund/medborgare.
- Utbildning om tillgänglighet ska ges till webbredaktörer, det vill säga de som har rättigheter att publicera texter och material på timra.se.
- Antalet tillgänglighetsanpassade skyltar i kommunens verksamheter ska öka; exempelvis genom symboler, bilder, lästlöst och taktil skrift, både i den fysiska miljön och i pappersform, till exempel kartor och informationsblad.
- Kommunens upphandlingsenhet ska verka för att tillgänglighetsperspektivet beaktas i de egna upphandlingarna.

Mål 3

Socialpolitiken ska präglas av:

De individuella stöden utgår i allt högre utsträckning från individens önskemål och behov och möjliggör allt större valfrihet. Respekt för individen och det självständiga valet ska prägla såväl utformning som utförande av insatser på området. Det individuella stödet ska i ökad utsträckning utformas så att det möjliggör full delaktighet i samhället.

Aktivitet:

- Jämlikhet i levnadsvillkor för flickor och pojkar, kvinnor och män med funktionsnedsättning ska beaktas.
  - Alla ska ha möjlighet till en bostad anpassad efter individens behov.
  - All berörd personal ska ha kunskaper om funktionsnedsättningar och deras konsekvenser.
  - Beakta Socialstyrelsens årliga öppna jämförelser av stöd till personer med funktionsnedsättning och arbeta fram metoder för att förbättra kommunens resultat i Socialstyrelsens undersökning.
-

Mål 4

Utbildningspolitiken ska präglas av:

Varje barn, elev och vuxenstuderande ska ges förutsättningar att utveckla sina kunskaper så långt som möjligt.

Kunskaperna om funktionsnedsättningar och hur undervisningen kan utformas efter varje barns, elevs eller vuxenstuderandes behov ska förbättras.

En god utbildning är mycket viktig för den enskilda personens framtid, för dennas deltagande i samhällslivet och på arbetsmarknaden. Höga förväntningar på alla barn, elever och vuxenstuderande är en viktig framgångsfaktor för goda utbildningsresultat. Undervisningens kvalitet ska vara avgörande för resultaten, inte personens eventuella funktionsnedsättning.

Lärarnas kompetens är den enskilt viktigaste faktorn för pedagogiska resultat i förskola, skola och vuxenutbildning. För att barn, elever och studerande inom vuxenutbildningen med funktionsnedsättning ska nå så långt som möjligt krävs att verksamhetens personal har relevant kunskap.

Aktivitet

- Utveckla likabehandlingsplanen och tydliggöra att den inkluderar elever med funktionsnedsättning och beaktar det funktionshinderpolitiska programmet.
- Säkerställa att det finns tillgänglig information och undervisningsmaterial anpassat till aktuell funktionsnedsättning.
- Öka medvetenhet och kunskap hos både lärare och elever om funktionsnedsättning, genom temadagar.
- Vid konferenser/utbildningar ska tillgänglighetsperspektivet finnas med i flera aspekter: innehåll, målgrupper, planering av lokaler, etc.

Mål 5

Kultur, medier och idrott.

Möjligheten för personer med funktionsnedsättning att delta i kultur- och idrottslivet ska förbättras. Barn med funktionsnedsättning ska som andra barn, ha möjlighet att delta i lek, fritidsverksamhet och idrott.

Funktionshindersperspektivet ska integreras inom turismnäringen.

Aktivitet

- Funktionshindersperspektivet ska integreras i den ordinarie verksamheten inom kulturområdet och idrottsområdet.
-

- Kommunen ska informera föreningar som söker kommunala bidrag, att de ska arbeta för ökad tillgänglighet samt redovisa åtgärder i samband med bidragsansökan.
- Kommunen ska utarbeta rutiner så att tillgängligheten finns med som en naturlig del i ordinarie informationsmaterial, till exempel turisminformationen.

Mål 6

Arbetsmarknadspolitiken

Sysselsättningsgraden för personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga ska öka. Människor med en funktionsnedsättning har rätt till arbete på samma villkor som andra. Även arbetslösheten bland personer med en funktionsnedsättning som inte medför nedsatt arbetsförmåga är stor.

Aktivitet

- Utveckla samverkan med näringslivet, andra förvaltningar och arbetsförmedlingen för att öka möjligheterna för personer med funktionsnedsättning att få arbete.
- Verka för att kommunen är ett gott exempel för anställningar av personer med funktionsnedsättning, en funktionsnedsättning får inte vara ett hinder vid anställning i kommunen.

Mål 7

Folkhälsopolitiken

Uppföljning av hälsans bestämningsfaktorer ska uppmärksamma hälsan för personer med funktionsnedsättning. Självupplevd dålig hälsa är tio gånger vanligare bland personer med funktionsnedsättning än bland den övriga befolkningen (Folkhälsoinstitutet).

Aktivitet:

- Uppföljningen av hälsans bestämningsfaktorer bör uppmärksamma hälsan för personer med funktionsnedsättning.
-

BILAGA 1

FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning innehåller 50 artiklar.

Konventionens uppbyggnad

- Artikel 1-4 beskriver grundläggande principer
- 5-30 är rättighetsartiklar. De går igenom olika områden, till exempel hälsa, utbildning, familjeliv, arbete, sport och fritid. Artiklarna 5-9 tar upp övergripande områden som är viktiga för att kunna genomföra dessa,
- 31-50 är procedurregler. De reglerar hur genomförande, uppföljning och övervakning av konventionen ska gå till

Konventionen handlar om att undanröja de hinder som finns i samhället för att mänskliga rättigheter ska gälla fullt ut för personer med funktionsnedsättning. Konventionen tydliggör att mänskliga rättigheter gäller även för personer med funktionsnedsättning. Sverige har också undertecknat ett fakultativt (frivilligt) Protokoll som hör till konventionen. Protokollet ger enskilda individer rätt att klaga till FN:s övervakningskommitté om personen anser att hans eller hennes rättigheter har kränkts.

Precis som andra konventioner på människorättsområdet bygger den på att alla människor har ett inneboende värde som inte kan åsidosättas. Alla människor är fria och jämlika. Detta betonas i konventionens inledande delar som klagör de grundläggande principerna. Dessa är:

1. Respekt för människors inneboende värde och självbestämmande.
  2. Icke-diskriminering.
  3. Fullständigt och faktiskt deltagande i samhället.
  4. Respekt för olikheter och acceptering av att personer med funktionsnedsättning är en del av den mänskliga mångfalden.
  5. Lika möjligheter.
  6. Tillgänglighet.
  7. Jämställdhet mellan män och kvinnor.
  8. Respekt för den fortlöpande utvecklingen av förmågorna hos barn med funktionsnedsättning.
-

Bilaga 2

Regler om enkelt avhjälpna hinder

Kravet på att avhjälpna enkelt avhjälpna hinder finns i 8 kap. 2 § andra stycket och 12 § andra stycket PBL. Boverket har gett ut tillämpningsföreskrifter, BFS 2011:13 HIN 2, länk till den hittar du till höger under Relaterad information. Där finns också länkar till Konsekvensbeskrivningen och Småföretagaranalysen som togs fram samtidigt med HIN 1, liksom Konsekvensutredning till HIN 2.

Vilka lokaler och platser berörs?

Enkelt avhjälpna hinder ska åtgärdas i befintliga byggnader som innehåller lokaler dit allmänheten har tillträde och på befintliga allmänna platser.

Lokaler dit allmänheten har tillträde är sådana lokaler som riktar sig till, och används av, allmänheten (publika lokaler). En allmän plats är en gata, en väg, en park, ett torg eller ett annat område som enligt detaljplan är avsett för ett gemensamt behov.

Vem är det som ansvarar?

I de flesta fall är det byggnadens ägare, men det kan även vara en verksamhetsutövare som hyr en lokal.

Vilka hinder är enkelt avhjälpna?

Föreskrifterna gäller om de hinder som ska undanröjas är "enkelt avhjälpna". Med det menas att de ska vara rimliga att avhjälpna med hänsyn till de praktiska och ekonomiska förutsättningarna. Man ska också göra en bedömning av de ekonomiska konsekvenserna, dessa får inte bli orimligt betungande. Olika situationer kan bedömas olika beroende på hur förutsättningarna ser ut i just det fallet.

Bedömningen av ett och samma hinder kan variera över tiden; ett hinder som vid en viss tidpunkt inte bedöms som enkelt avhjälpna kan senare bedömas vara det om förutsättningarna ändras. Därför behöver frågan om ett hinder är enkelt att avhjälpna ständigt prövas.

Vilken typ av hinder gäller det?

- Det handlar om att åtgärda olika typer av brister i den fysiska miljön. Föreskrifterna anger vilka åtgärder som omfattas. Till föreskrifterna finns allmänna råd som beskriver hur bristerna kan åtgärdas.
Reglerna omfattar:
  - mindre nivåskillnader, tunga dörrar
  - kontrastmarkeringar
  - varningsmarkeringar
  - skyltning
  - belysning
  - balansstöd (ledstänger)
-

- ljudmiljö (gäller för publika lokaler)
- fast inredning (gäller för publika lokaler)
- parkeringsplatser för handikappfordon (gäller för allmän plats)
- lekplatser (gäller för allmän plats)

Vad händer om hinder inte åtgärdas?

Det är kommunens (Miljö- och byggnadsnämndens) uppgift att övervaka att reglerna följs. Miljö- och byggnadsnämnden kan besluta om sanktioner mot den ägare som inte följer reglerna

Bilaga 3**Åtaganden för tillgänglighetsgrupp**

Gruppen ska vara pådrivande i kommunens tillgänglighetsarbete och sprida kunskap ut mot förvaltningar och nämnder om funktionshindersperspektivet. Antal möten per år bör vara minst 4.

<i>Aktivitet</i>	<i>Ansvarig</i>	<i>Tidplan</i>	<i>uppföljning</i>
<i>Ge alla nämnder och ledningsgrupper information om Funktionshinderspolitiska programmet</i>	Tillgänglighetsansvarig	Under år 2012	Första kvartalet varje år
<i>Utse tjänstemän från förvaltningarna att ingå i tillgänglighetsgruppen</i>	Förvaltningschefer		Första kvartalet 2012
<i>Bilda en bred grupp även med representanter från Timråbo och köpmannaföreningen</i>	Tillgänglighetsansvarig med stöd av tillgänglighetsgruppen	2012	Fortlöpande
<i>Ge alla medlemmar i gruppen kunskaper om tillgänglighetsarbetet och funktionshinderspolitiska programmet och FN konventionen</i>	Tillgänglighetsansvarig	2012	2013
<i>Uppföljning</i>	Tillgänglighetsansvarig med stöd från övriga representanter i gruppen		Lämnas till årsboksluten varje år. Rapportering till Kommunstyrelsen
<i>Utforma en gemensam handlingsplan inför varje kalenderår</i>	Tillgänglighetsansvarig tillsammans med tillgänglighetsgruppen		Uppföljning vid varje möte om hur planeringen fungerar

Bilaga 4

Några punkter från Socialstyrelsens uppföljning:

- Säkerställa att de handikappolitiska målen och skrivningar i konventionen om mänskliga rättigheter för personer med funktionsnedsättning integreras i riktlinjer, handböcker med mera, samt att:
- kommunicera resultaten från myndighetens tillgänglighetsundersökningar till kommun- och landstingsverksamheter. Arbetet bör i så stor utsträckning som möjligt göras gemensamt med Myndigheten för handikappolitisk samordning (Handisam).
- Genom studier 2013 och 2015 belysa hur skillnader i behandlingar och komplikationer i relation till sjukdomsförekomst ser ut för personer med eller utan funktionsnedsättning,
- Genom studier belysa hur skillnader i tillgång till socialtjänstens insatser, framförallt mellan män och kvinnor samt mellan olika delar av landet, ser ut för personer med eller utan funktionsnedsättning. Detta sker framförallt via bearbetning av registerdata, men det kan även bli aktuellt med kvalitativa undersökningar för 2015.

Några punkter från Skolverkets uppföljning

- Skolverket ska genomföra en fördjupad studie om hur förskolan möter barn med funktionsnedsättning.
- Skolverket ska följa upp hur kommuner anpassar verksamheter vid gymnasial yrkesutbildning inom ramen för yrkesvux för att göra utbildningen tillgänglig för vuxna med funktionsnedsättning.
- Skolinspektionen ska årligen sammanställa erfarenheter från regelbunden tillsyn, kvalitetsgranskningar och arbetet med anmälningsärenden med bl.a. uppgifter om rektorers och lärares arbete med att anpassa undervisningen efter alla elevers behov. I den mån det är möjligt och lämpligt bör ett perspektiv som relaterar till elever med funktionsnedsättning belysas.
- Skolverket, Skolinspektionen och specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM) ska följa upp hur respektive myndighet har haft ett handikappolitiskt perspektiv i sina verksamheter.

Några punkter från Statens folkhälsoinstituts uppföljning

- Den självskattade hälsan bland gruppen individer med funktionsnedsättning, även i förhållande till övriga befolkningen. Det sociala deltagandet bland personer med funktionsnedsättning, även i förhållande till övriga befolkningen.
  - Ekonomiska villkor hos personer med funktionsnedsättning, även i förhållande till övriga befolkningen.
  - Den självupplevda hälsan hos föräldrar med funktionsnedsättning, även i förhållande till övriga föräldrar.
  - Den självupplevda hälsan hos föräldrar som har barn med funktionsnedsättning, även i förhållande till övriga föräldrar.
  - Antalet kommuner med styrdokument där folkhälsoaspekter lyfts fram för personer med funktionsnedsättning.
  - Antalet kommuner som bedriver ett hälsofrämjande och förebyggande arbete riktat mot personer med funktionsnedsättning.
-